

PÉCSI GYÖRGYI

Oravecz Imre

Kortárs-díj 2019

ORAVECZ IMRE (1943) Szajla

„Ahol elhallgat a szó, / ott a némaság beszél, / ahol elhallgat a némaság, / ott a Teremtő beszél” – magától értetődő, evidenciális természetességgel, ahogy a patak folyik, lépi át Wittgenstein kultikus tételét a *Nyolcadik koan*. És persze átlépi Tandorit is: „Némaság a hang helyett. De a némaság mi helyett?” – nem a költőt, hanem az egzisztenciális szorongást lépi át. Nem a Semmi vonz vagy taszít – föltáru a kozmogóniai ember metafizikai létbizalma.

1983-ban lépett, robbant be személyes időszámításomba Oravecz Imre költészete, a *Hopik* könyvével. „Egy történelem előtti kultúra segítségével jutottam el, helyesebben érkeztem vissza oda, ahová mindig is vágytam: tulajdon fajtám azóta felbomlott, de eszméletemben, idegeimben, mozdulataimban örökre elraktározott *paraszti kultúrájához*, vagy ha úgy tetszik, tulajdon történelemelőttiségemhez. És így ébredtem rá arra is, hogy újabb verseim közvetlenül a hopikról beszélnek ugyan, de közvetve arról a közösségről szólnak, amelynek eleim tagjai voltak, és amelynek gyermekkorom végéig tagja voltam magam is” (*Előszó, Hopik könyve*). Szóval... éppúgy magyar parasztok, paraszti világok, tárgyak, szokások a könyv tárgyai, hősei, ahogy az akkortájt kultikus Ilyés Gyula meg Nagy László műveinek? Fölfoghatatlan volt, és mégis pontosan éreztem, tudtam, hogy igen. Provokatíván egyszerű kijelentő mondatokban, a szavak első jelentésével, tapinthatóan jelenvaló emléktöredékekből, fragmentumokból és kínzó hiányból kapcsolt(ak) vissza a hopik a létezés rituális rendjébe.

Annak idején számomra a *Hopik*...-kal lépte túl, úgy mindenestül, a konvenciót Oravecz költészete. Pedig már első könyveivel, a *Héjjal* (1972) és az *Egy földterület növénytakarójának változásával* (1979) stílust tört. A *Hopik könyve*, a költői életmű egyik kulcskötete viszont már a stílus-teremtés könyve volt: nem hasonlítható viszony és viszonyulás a szülőföldhöz, az identitásra való ráismeréshez. A személyes és személytelen, az otthonosság és az idegenség, az érzelmesség és a könyörtelen objektivitás folyamatos határátlépésével. Nem tudom, folytatható-e az oravecki stílus, mindenesetre a személyes életek, a családsorsok, a helyek, az eredetek, a mitologikus gyökök monitoringozásában (nemcsak) ifjabb költők műveiben rendre ráismerni vélek az oravecki-szajlai poétikára.

Mióta is, hogy Oravecz Szajlát írja? Nem fontos, mindig is Szajlát írta. Szajla a megszenvedett létbizalom, maga a Hely. A *Halászóember* Szajla nagyszabású szociografikus és lírai emlékezete, az elveszett aranykor, a múlt víziója, abszolút viszonyítási és értelmezési pont. Az emigrációban is, az angolul írt versekben is az. A *Halászóember* (1998) az életmű csúcskötete, a modern magyar költészet egyik alapműve.

A *Halászóember* teljes és egész, folytathatatlan, és mégis, mintha csakugyan előtanulmánya lenne *A rög gyermekei* című grandiózus trilógiának: az *Ondrok gödre*, a *Kaliforniai fűrj s az Ókontri* epikában meséli el mindazt, amit a *Halászóember* költészetben. Családrege, falurege, kivándorlásregény, monografikus példázat – száz év magyar történelméről az Árvai család álmairól, boldogboldogtalan választásain, sodródásain keresztül. „Amit azonban [Oravecz a] három regényben elmondott, még soha nem mondta el senki a magyar irodalomban” (Reményi József Tamás).